P0TS – ZAKLJUCNI DRŽAVNI IZPIT NA VIŠJIH SREDNJIH ŠOLAH

NALOGA IZ SLOVENŠCINE
(Za vse smeri: redne in eksperimentalne)

Izberi enega izmed štirih tipov nalog!

TIP A - ANALIZA BESEDILA

C. Vipotnik: Noc v koncentracijskem taborišcu.

Pepelnato mracino
mesec prežari
naglodan ves, krvav,
kot bi odsev z zemljé
cez strmi nébes pal,
pod njim razbiti splav
- zgubljen oblak -
leti
skoz temni, gosti zrak.

Po taboru je gluha noc razsuta:
le veter, drzni svobodnjak,
neugnano ponocuje,
ob stražne stolpe buta,
zid speci preskakuje
in žive drami,
drami…

Pod strehami barak hropeci skladi
ljudi se zganejo, zavrvra med pógrade tišina,
temne oci jim zagorijo v nadi,
že slišijo vihar pomladi nove
in tisoc src udari, z vetrom rjove:
Domov, domov, ne zgoltaš nas, tujina!

Cene Vipotnik (1914 – 1972) je svoje najboljše pesmi objavil v zbirki Drevo na samem (1956). V njej so tudi pesmi z vojno in taborišcno tematiko.

1. Razumevanje

Preberi in obnovi besedilo prve, druge in tretje kitice. Za to uporabi najvec 10 vrstic.

2. Analiza

2.1. Besedilo je zaznamovano s kontrasti. Poišci jih.
2.2. Navedi komparacije.
2.3. Kako imenujemo pesniško figuro, ki jo predstavlja veter v 2. kitici?
2.4. Razloži izraze: pepelnata mracina, strmi nébes, gluha noc, hropeci skladi ljudi, zgoltati.

3. Interpretacija in poglobitev

O Vipotniku je kritik Mitja Mejak zapisal: » Pesnik v dneh najhujših zablod in grozot med … vojno … ni zgubil vere v cloveka in življenje.« Ali lahko to misel podpremo tudi z vtisom ob branju navedene pesmi? Primerjaj jo s taborišcno liriko drugih pesnikov.

P0TS – ZAKLJUCNI DRŽAVNI IZPIT NA VIŠJIH SREDNJIH ŠOLAH

NALOGA IZ SLOVENŠCINE
(Za vse smeri: redne in eksperimentalne)

TIP B – IZDELAVA KRATKEGA ESEJA ALI CASOPISNEGA CLANKA

(Izberi eno od štirih predlaganih tem)

NAVODILA

Razvij izbrano temo v obliki *kratkega eseja* ali *casopisnega clanka*. Pomagaj si z navedenim gradivom in s spremnimi podatki.

Ce se odlocis za obliko *kratkega eseja*, interpretiraj in primerjaj predlagane podatke in gradivo ter jih uporabi za svojo obravnavo. Pri tem upoštevaj tudi svoje znanje in študijske izkušnje.

Za svoj esej poišci primeren naslov in navedi, kakšnemu tipu publikacije (strokovna revija, šolski zbornik referatov, kulturna revija, drugo) je namenjen. Ce si ti zdi primerno, razdeli obravnavo na paragrafe, ki imajo lahko vsak svoj naslov.

Ce se odlocis za obliko *casopisnega clanka*, poišci med gradivom in podatki enega ali vec elementov, ki se ti zdijo pomembni, in z njihovo pomocjo sestavi svoj clanek.

Clanek primerno naslovi in navedi, v kakšnem casopisu (dnevnik, poljudna revija, šolsko glasilo, drugo) bi ga nameraval objaviti. Za aktualizacijo teme se lahko navežeš na izmišljene ali resnicne priložnosti (kot so razstave, obletnice, simpoziji ali pomembni dogodki).

V obeh primerih liste navpicno prepogni na polovico in izpolni do štirih ali pet stolpcev.

1. LITERARNO – UMETNOSTNO PODROCJE

TEMA: **Razlicna branja Bartolovega Alamuta.**

GRADIVO

»Roman govori o Seiduni, voditelju locine izmailcev, ki se je v 11. stoletju zasidral v utrjenem gradu Alamutu, da bi od tod utrjeval svoj vpliv in z njim pripomogel Iranu, ki je pod Turki, do samostojne vladavine. On sam kakor njegovi sodelavci so popolni skeptiki, zanje je izmailstvo nauk, da ni nic resnicnega in da je zato vse dovoljeno. Za druge , manj razvite duhove, torej za množico, velja nauk o prihodu Alija. V svoje namene hoce Seiduna preizkusiti cloveško slepoto do zadnjih meja. Obdaja se s sijem preroka, ki iz nevidnosti spretno vodi svoje ljudi. V prelepih skritih vrtovih vzgaja dekleta, ki naj bi se izdajala za rajske hurije. Izbrani mladenici, ki se urijo v zatajevanju samega sebe in v slepem zaupanju vanj, pa morajo verjeti, da ima tudi on kljuc od nebeških vrat. Da bi si jih še bolj slepo pokoril in sfanatiziral, jim da za kratek cas okusiti »raj«. Ker ne morejo živeti brez njega in ker vedo, da jih more le smrt popeljati vanj, jih smrti ni strah. Seiduni so nastrašnejše orožje. Pred njim se mecejo v smrt in s tem potrjujejo vero vanj. Zanj se ne strašijo najstrašnejših atentatorskih dejanj. Toda eden spregleda in zbesni sprico tolikšne brezvestnosti. Seiduna pa ga posveti v nauk izbrancev in po razocaranju dobimo iz mladega idealista, iz vernika Ibna Tahirja filozofa Avanija, ki hoce samo spoznavati in bo morda stopil na Seidunovo mesto, da se bo igral z usodo…

Menda sem nekje bral, da bo pisatelj zgodbo v Alamutu nadaljeval. To bi terjala ne samo nezakljucena usoda mladega IbnaTahirja, marvec odgovor na moralno vprašanje samo, ki zadeva osnovno misel romana. Clovek se pac ne more sprijazniti z mislijo, da pisatelj le ugotavlja tako miselnost pri voditelju izmailcev in da ne razreši vprašanja tako, da se bo clovek cutil v svojem moralnem cutu zadošcenega. Zakaj drugace bi se skoraj zdelo, da pisatelj verjame in se temu malodane nic ne upira, da je politicnim in verskim voditeljem clovek predmet, nad katerim samo preizkušajo oblast svojega duha.«

(L. LEGIŠA, 1939, vzeto iz zbirke esejev *V preizkušnji*, Ljubljana 1982)

P0TS – ZAKLJUCNI DRŽAVNI IZPIT NA VIŠJIH SREDNJIH ŠOLAH

NALOGA IZ SLOVENŠCINE

(Za vse smeri: redne in eksperimentalne)

»O Hasanu Ibn Sabi, Seiduni – Našem gospodu, je bilo že toliko napisanega, da ne bi nicesar dodajal, vendar bi vseeno rad poudaril, da v njem vidim dosti potez Klementa Juga. To je razvidno že v veliki in niti ne posebno prikriti naklonjenosti do njega, potem v tem, kako Hasan manipulira z ljudmi v imenu nekega višjega cilja – tako je tudi Jug rad poizkušal reakcije bližnjih na mocno custvovanje in jih kakšenkrat tudi sam manipuliral. Nadalje je to razpoznavno tudi v njegovi siloviti volji po moci, v dejstvu, da je bil Hasan znanstvenik, humanist, astronom ter matematik in da je poznal antiko in filozofijo ter ne nazadnje v odrezavih stavkih in težnji po filozofiranju ter poucevanju bližnjega v osebnih pogovorih.«

(D. JELINCIC, Primorski dnevnik, 23.2.2003)

»Slovenska kulturna srenja je od zacetka gledala na Bartolovo pripovedništvo kot na tujek, njegovi deli sta bili prevec v razkoraku z domacijsko in od morale mocno pogojeno tradicijo, da bi ju bilo mogoce sprejeti z odobravanjem. V povojnem socialisticnem režimu pa za pisatelja, za katerega ni bilo popolnoma jasno, ali denuncira (vsako) diktaturo ali razvija ideje o volji po moci (posameznika, ne delavskega razreda), tudi ni bilo pravega mesta. Ni slucaj, da je Bartola na novo odkril šele Taras Kermavner leta 1974 in da so njegovi poglavitni knjigi Alamut in Al Araf v Sloveniji ponatisnili šele, ko je leta 1988 in 1989 prva v Franciji in Španiji doživela velik uspeh. Danes je Bartol zanimiv predvsem kot imeniten fabulist in kot napovedovalec tistega islamskega fundamentalizma, o katerem smo še pred nekaj leti verjeli, da spada v daljno, nam povsem tujo zgodovino.« (J. PIRJEVEC, Primorski dnevnik, 20.2.2003)

»Opozoril bi na razliko v recepciji *Alamuta* v Evropi in pri nas. Francozi so prevod l. 1988 reklamirali kot senzualen roman, eroticen, obljubljali so razkošne opise harema, izšel je celo brez mota *Nic ni resnicno, vse je dovoljeno*, kot da ne bi hoteli odbiti bralca, ki ne bi bil ne vem kako zainteresiran za filozofeme…
Mi ga izdajamo v lepih, skoraj razkošnih izdajah, z njim se resno ukvarjamo, znanstveniki ga zmeraj znova razlagamo, postal je literatura za maturante, torej za elito. V Nemciji pa ga vedno najdem na skladovnicah zgodovinsko pustolovskih romanov iz orientalskega sveta…«

B. Pecar, *Karikatura V. Bartola*

(J. KOS, Delo – Književni listi, Okrogla miza o V. Bartolu,17.3.2003)

P0TS – ZAKLJUCNI DRŽAVNI IZPIT NA VIŠJIH SREDNJIH ŠOLAH

NALOGA IZ SLOVENŠCINE

(Za vse smeri: redne in eksperimentalne)

»Mladim… nikakor ni tuja problematika, ki jo je Bartol neverjetno lucidno in 'preroško' vpeljal v slovensko književnost: totalitarizem, funkcioniranje oblasti, ideološka zaslepljenost, verski fundamentalizem, binarizem videza in resnice, manipulacija z ljudmi, nihilizem, pluralizem resnic, nehierarhija vrednot… Vse to je v dobi Bin Ladna, Sadama, Busha, globalnega terorizma in virtualne demokracije še kako aktualno, zato pa blizu mlademu cloveku.«

(Intervju z MIRANOM KOŠUTO, Primorski dnevnik, 23.2.2003)

2. SOCIALNO – EKONOMSKO PODROCJE

GRADIVO

TEMA: **Usoda poezije v družbi množicnih obcil**

«Na temnem ozadju sedanje družbe blaginje se tudi umetnosti mešajo, izgubljajo svojo identiteto. Množicna obcila, radio in predvsem televizija, so skušala - ne brez uspeha – odpraviti vsakršno možnost samote in razmišljanja. Cas tece hitreje, dela izpred nekaj let se zdijo že zastarela in potreba, ki jo umetnik cuti, da mu prisluhnejo, postane prej ali slej krcevita potreba po neposrednosti. Od tod nova umetnost našega casa, spektakel. Ne gre nujno za gledališko predstavo, zajema osnove vseh umetnosti in izvaja nekakšno psihicno masažo na gledalca, poslušalca ali bralca… Kakšno mesto ima lahko poezija, najmanj vpadljiva umetnost, v takem histericnem ekshibicionizmu?«

(E. MONTALE, *E' ancora possibile la poesia?* Govor na Švedski akademiji, l. 1975)

»Ruth Lilly, devetdesetletna dedinja farmacevtskega podjetja, ki proizvaja prozac, je podarila sto milijonov dolarjev literarni reviji Poetry, ki je stalno brez denarja in ki je objavila velike pesnike dvajsetega stoletja, od Dylana Thomasa in Ezre Pounda, in ki je tvegala, da preneha izhajati… Znak usode je, da je denar, ki so ga zaslužili z antidepresivi, financiral najstarejšo in najmanj znano zdravilo proti tesnobi. In dodatni znak usode je, da je ravno Pio Albergo Trivulzio iz Milana… razpisal državni natecaj poezije za starostnike. Zmagala sta vrstnica ameriške milijarderke iz Veneta in nekoliko zrelejša gospa Luigia Tonelli, ki se je žiriji zahvalila z naslednjimi besedami: "Mojih 104 let je veliko, a ne dovolj za vse, kar nam nudi življenje." Ce ta stavek preberemo pred jedjo ali po njej, pozabimo celo vzeti prozac. Ostaja nam veselje, da vidimo toliko starih ljudi, ki se zatekajo v poezijo, izrazno sredstvo otrok. In jeza, ker so skoraj prisiljeni k pisanju, saj jih svet ne posluša vec.«

(M. GRAMELLINI, *I versi della nonna*, La Stampa, 20. 11. 2002)

»Poezija je vedno bolj specialisticna literarna zvrst, ki ne zanima nikogar ali skoraj nikogar, razen univerz in ozkega kroga privržencev… Toda poezija si od vselej želi biti popularna; in to dejstvo poraja nesporazume. … Zdi se, da za nepopularnost poezije ni pomoci. V preteklosti je poezija postala popularna pod vplivom velikih idej, velikih emocij, velikih ciljev (pravilnih ali zgrešenih). Danes mirovniško gibanje nima preroka, palestinsko vprašanje in trpljenje izraelskega ljudstva nimata preroka, Bin Laden jecljaje citira verze, ki niso njegovi, in bolje, da ne pomislimo na Karadžica. Morda se je neko poglavje cloveške zgodovine zakljucilo za vselej.«

(S. VASSALLI, *Il declino del vate*, Il Corriere della Sera, 12. 1. 2003)

»Poezija je nepreklicno mrtva… ali je živa in se bori z nami? Priznam, da se na to možnost nagonsko odzovem tako, da skomignem z rameni in spremenim temo pogovora. Kako naj odgovorim? Poezija je neskoncno nedorecena možnost, možnost, ki se uresnici samo v glavi posameznega naslovnika; vse drugo, "popularnost", "družbena vloga" itd., spada v obmocje posledic in se lahko uresnici ali ne v dolocenem zgodovinskem obdobju, iz razlogov, ki ne odvisijo niti od poetov niti od poezije.«

(G. ROBONI, *La poesia? Si vende ma non si dice*, Il Corriere della Sera, 18. 1. 2003)

«… Poezija nikoli docela ne umre. Ko bi poezija umrla, bi zakrnela in dokoncno obubožala tudi jezik in mišljenje; in ne bi se zakljucilo le neko poglavje cloveške zgodovine, ampak bi se spremenilo cloveštvo

P0TS – ZAKLJUCNI DRŽAVNI IZPIT NA VIŠJIH SREDNJIH ŠOLAH

NALOGA IZ SLOVENŠCINE

(Za vse smeri: redne in eksperimentalne)

samo. Treba je pokazati na morilce poezije: to gotovo ni ljudstvo, fantje in dekleta, delavci, starostniki, navadni ljudje; pac pa jih je treba iskati med pesniki in intelektualci samimi, vsaj tistimi, ki živijo na racun starih nihilisticnih, materialisticnih in evrocentristicnih položajev; med tistimi skorumpiranimi, cinicnimi, konformisticnimi, lenimi, neizobraženimi buržuji, ki predstavljajo najranljiveši del italijanskega vodilnega razreda, med privrženci *trasha*, med tistimi, ki napadajo in zastrupljajo našo Zemljo; treba jih je iskati med zagovorniki nove hierarhije, v kateri Denar in Tehnika zasedata prvo mesto na vrednostni lestvici… Ce je popularno vse, kar zadeva nasvete za nakupovanje, blešceci, a bedni svet mode, reklamnih spotov, nogometne borze, potem je bolje, da poezija ni popularna. Poezija je vec kot to, je univerzalna. In tistim, ki jo hocejo ugonobiti, to ne bo uspelo.«

(G. CONTE, *Ma la poesia non sempre deve essere popolare*, Il Corriere della Sera, 15. 1. 2003)

»Družba kot spektakel ne želi odpraviti plemenite funkcije poezije, saj ve, da bi se to negativno odražalo na njeni lastni podobi. Ce hoce priti do cim vecjega števila ljudi, preprosto naredi iz popevke masovni nadomestek poezije. Neko dejstvo pa neizpodbitno prica o vitalni prisotnosti poezije, tudi ce jo zakrivajo mocnejša obcila, in sicer mirna predanost najmlajših tej izrazni zvrsti. Pred nekaj leti sem razmišljal, kako je mogoce, da danes osemnajstletnik zaupa najboljši del sebe poeziji, v svetu, ki skuša poezijo izriniti. Vendar so taki mladi, ki pišejo verze, ne zato, da bi izpovedovali zgolj neumnosti o srcu in ljubezni, številni in povsem prepricani. Najboljši del sebe vlagajo v nenadomestljivo energijo in globoko resnicnost pesniške besede in prav nic jih ne zanimajo televizijski zvezdniki in množicna kultura. Že dolgo jim sledim, rojenim v 70. letih in tudi kasneje… Oni so bodocnost poezije, ki se gotovo ne bo umaknila nadomestkom.«

(M. CUCCHI, *Il destino della poesia nella società moderna*, La Stampa, 21. 1. 2003)

»Sei una parola in un indice/Si beseda v seznamu.« Prebral sem te verze pred davnimi leti, ne vem vec, v kateri književni reviji… A po mojem mnenju se tisti verzi «Sei una parola in un indice/Si beseda v seznamu«, »ma di te sappiamo solo oscuro amico/che udisti l'usignolo una sera/a o tebi, neznani prijatelj, vemo le, da si slišal slavcka nekega vecera« dotikajo bolj kot kateri koli drug sestavek skrivnostnih custvenih strun (kar imenujmo jih tako), ki v vsakem od nas prikrito ždijo od šolskih casov. Gre za prave ljubezni, do katerih pride clovek slucajno, po lastnih poteh, ali ker ga je nanje opozoril kak ucitelj, ki je bil bolj navdušen od drugih ali je imel prepricljivejši glas.

Pravijo mi, da je memoriranje pesmi še vedno obvezno in da ga mladi težko prenašajo. Mogoce je tako, toda verza "Dolce e chiara è la notte e senza vento," ali "quel giorno più non vi leggemmo avante" le morata najti mesto v ucilnicah. Gre za bliskovit vpogled v vzporedni svet, ki izkljucuje industrijske slašcice in elektronske igrice. Svet skrivnostnih sladkih sugestij, ki bo za mnoge morda izginil za vedno, a bo za druge ostal vedno tam, pri roki, in si ga bodo lahko priklicali v uradu, med vožnjo po avtocesti, med potiskanjem vozicka v marketu... Gre za zlate palice, shranjene v švicarski banki, ki se jih spominjamo delno in približno, a so custveno neunicljive. Vsakdo jih mora shraniti sam, s skrivnim kljucem, kajti alternativne možnosti (krožek pod pokroviteljstvom kake dame, skromen kongres na pobudo obcinske uprave, medijsko odmeven dogodek enkrat letno) niso ucinkovite in nepopravljivo kvarijo tiste tako intimne odmeve...«

(C. FRUTTERO, *L'indice di Borges*, TuttoLibriTempoLibero, 11. 1. 2003)

3. ZGODOVINSKO – POLITICNO PODROCJE

TEMA: **Teror in politicna represija v totalitarnih sistemih 20. stoletja**

GRADIVO

1. POVZETEK

- Italijanski *fašizem* je povzrocil na stotine politicnih zapornikov in konfinirancev, na tisoce izgnancev in politicnih beguncev.

P0TS – ZAKLJUCNI DRŽAVNI IZPIT NA VIŠJIH SREDNJIH ŠOLAH

NALOGA IZ SLOVENŠCINE

(Za vse smeri: redne in eksperimentalne)

- Nemški *nacizem* je v unicevalnih taboriščih in v zaporih od l. 1933 do l. 1939 eliminiral
  Približno 20.000 nasprotnikov. Med letoma 1939 in 1941 je v plinskih celicah pokoncal 70.000 Nemcev, žrtev programa evtanazije. Racunajo, da je bilo med vojno v zasedenih državah ubitih približno 15 milijonov civilistov, 6 milijonov Judov; 3.300.000 sovjetskih vojnih ujetnikov, vec kot en milijon deportiranih in na desettisoce Ciganov je umrlo v koncentracijskih taboriščih; vec kot 8 milijonov ljudi so poslali na prisilno delo.

- V komunisticni Rusiji so bili žrtve prve cistke clani partije; med letoma 1936-1938 so pobili 30.000 funkcionarjev od 178.000; v Rdeci armiji so v dveh letih usmrtili 271 generalov, visokih oficirjev in vojnih komisarjev. Racunajo, da so po svetu v komunisticnih režimih (SZ, Vzhodna Evropa, Kitajska, Severna Koreja, Vietnam, Kambodža, Kuba itd.) pobili približno 100 milijonov nasprotnikov režima.

- Ne pozabimo na istrske »fojbe« in na nedavne zlocine na ozemlju bivše Jugoslavije, v Alžiriji itd. Amnesty International je opozoril na 111 držav, kjer so mucili ljudi zaradi njihovega prepricanja.

2.

»Pri terorju prisostvujemo dvojni spremembi: nasprotnik, ki je najprej sovražnik in potem kriminalec, se spremeni v »izkljucenca«. Izkljucenost pa skoraj samoumevno poraja idejo množicnega poboja. Dialektika prijatelj-sovražnik ni namrec vec dovolj za razrešitev osnovnega problema totalitarizma: treba je zgraditi zedinjeno in precišceno cloveštvo brez antagonizmov [...] Od logike politicnega boja kmalu zdrknemo proti logiki izkljucitve, nato proti ideologiji odstranjevanja in, koncno, unicenja vseh necistih elementov.«

(S. COURTOIS, *Perché?*, v: *Il libro nero del comunismo*, Milano, Mondadori, 2000)

3.

»Z genocidom je mišljeno katero koli od navedenih dejanj, ki so bila opravljena z namenom, da bi v celoti ali delno unicili nacionalno, etnicno, rasno ali religiozno skupino:

1. umor clanov skupine;
2. hud napad na telesno ali umsko zdravje clanov skupine;
3. namerno vsiljevanje skupini takih življenjskih razmer, ki bodo privedle do njenega popolnega ali delnega fizicnega propada;
4. ukrepi, ki bodo ovirali rojstva v skupini;
5. prisilna premestitev otrok iz ene skupine v drugo.«

(Konvencija Združenih narodov z dne 9. 12. 1948)

P0TS – ZAKLJUCNI DRŽAVNI IZPIT NA VIŠJIH SREDNJIH ŠOLAH

NALOGA IZ SLOVENŠCINE

(Za vse smeri: redne in eksperimentalne)

4.
»Žalost zaradi naše domovine (Cila), podjarmljene in spremenjene v neizmerno jeco; zaradi našega ljudstva, ki ga mucita lakota in revščina; zaradi naših tovarišev in prijateljev, ki so padli v boju ali jih je fašizem umoril, mucil ali spravil v zapor.
Upanje, da se bo ta grozna mora kmalu koncala, in gotovost, da bodo krivci zgledno kaznovani.«

(C. ALTAMIRANO, *Saluto di capodanno: I gennaio 1975*, v: *IDEM, Tutte le forme di lotta*, Milano, 1975)

5.
»Totalitarni režimi 20. stoletja so pokazali, da obstaja prej neslutena nevarnost: da se popolnoma ponaredi zgodovinski spomin.«

(T. TODOROV, *Memoria del male, tentazione del bene. Inchiesta su un secolo tragico.* Milano, Garzanti, 2001)

4. TEHNICNO – ZNANSTVENO PODROCJE

TEMA: **Voda, vir in izvir življenja**

GRADIVO

»H_2O, BIOGRAFIJA VODE: H_2O je edina kemijska formula, ki jo vsi poznamo. In prav je tako: voda ni samo najbolj razširjena snov na Zemlji, ampak je predpogoj, izvir, matica življenja. V vseh anticnih mitih o stvaritvi sveta je bila na zacetku voda: v Sv. pismu je "božji duh lebdel nad vodami" ; v Vedah je bilo vse "nerazlocna voda". Voda nas ocara, tudi ce ji odvzamemo njene simbolne lastnosti, njene asociacije na cistost, dušo, materinstvo, življenje in mladost, tudi ce jo omejimo na laboratorijski - kemicni ali geološki - pojav. Ceprav je voda na prvi pogled zelo preprosta molekula, postavlja pred znanost vedno velike izzive.«

(PHILIP BELL, H_2O *Una biografia dell'acqua*, Rizzoli, 2000)

RABA IN POTRATA
»Voda ima res cudno usodo: brez nje clovek v nekaj dneh umre. Ce neki predel zajame dolgo sušno obdobje, tisoci ali celo milijoni ljudi umrejo od lakote. Brez nje nic ne more živeti, rasti, roditi. In vse to se odraža v naših predstavah o vodi in njeni sakralnosti, ki jo pogosto še vedno obdaja. Istocasno pa vodo tratimo, podcenjujemo in pozabljamo nanjo morda bolj kot na kateri koli drug naravni vir.«

(M. FONTANA, *L'acqua, natura, uso, consumo, inquinamento e sprechi*, Editori riuniti, 1984)

VODA NAM NUDI PREHRAMBENO GOTOVOST
»Da imamo hrano, je nujna voda. Torej je bistvenega pomena vlagati v to, da se v okviru neobhodno potrebnega varstva okolja zagotovita razpoložljivost in ucinkovita izraba vodnih zalog.
Voda in hrana sta gibalo tistega razvoja, ki poteka sam od sebe in kateremu moramo vsi dajati absolutno prednost.«

(Iz uvoda predsednika ministrskega sveta, v: *Celebrazioni Ufficiali Italiane per la Giornata Mondiale dell'alimentazione 2002*)

P0TS – ZAKLJUCNI DRŽAVNI IZPIT NA VIŠJIH SREDNJIH ŠOLAH

NALOGA IZ SLOVENŠCINE

(Za vse smeri: redne in eksperimentalne)

BODOCE RAZVOJNE MOŽNOSTI

»Sodobna družba se je privadila misli, da so viri, ki niso neobhodno potrebni za življenje ter za gospodarske in proizvodne dejavnosti, – kot je voda -, neizcrpni, vedno pri roki, na razpolago. Vendar vsi ne vedo, da je ta osnovni vir omejen in da ga ponekod že zmanjkuje. Torej je treba bolje spoznati in zašcititi vodo kot bistveni element, ki obstaja v naravi, in vodo kot vir za razvoj, ki je potrebna za življenje, za zdravje, za mesta in podeželje, in predvsem za poljedelstvo in zdravo prehrano… Jasno je že, da bo v bodoce voda postajala cedalje bolj dragocena in nenadomestljiva, pa tudi redka dobrina. Težave z oskrbo vode, njena slabša kakovost, pomanjkanje, nemarnost pri uporabi, potrata že vzbujajo zaskrbljenost. Voda ne bi smela porajati negotovosti, ali ce pride do katastrofe, ne bi smela ogrožati svetovnega prebivalstva, niti v krajih, kjer je je v izobilju zaradi ugodnega podnebja, deževja, snežnih padavin, izmenjavanja letnih casov.«

(Akti *Svetovnega dneva prehrane 2002*)

LETOS JE LETO ŽIVLJENJA

»Gotovo je bilo leto 2003, ki smo ga dolgo pricakovali, da bi praznovali petdesetletnico odkritja dvojne spirale DNA, le slucajno posveceno tudi vodi. Vsekakor kombinacija ne bi mogla biti bolj posrecena. V kolektivni predstavi je DNA biološki simbol življenja, in prav tako samoumevna je ugotovitev, da je voda neobhodno potrebna za življenje, pa tudi okolje, ki nudi izredne razvojne možnosti. Posledice pa niso vedno ugodne za cloveka: pri prehodu na bolj sedentaren nacin življenja je voda namrec postala smrtno nevarna za cloveštvo, saj lahko prenaša klice bolezni, kot sta tifus ali kolera, ali spodbuja razvoj clenonožcev, preko katerih se lahko širijo virusi ali paraziti kot malarija.

Povezavo med vodo in življenjem so zaslutili številni miti o stvarjenju sveta, predvsem v tistih civilizacijah, ki so se razcvetele ob velikih rekah; sprejel pa jo je celo prvi filozof naturalist, Tales.«

(G. CORBELLINI, *Una molecola nell'oceano*, v: Il Sole 24 Ore, 5. januarja 2003)

KRITICNO POMANJKANJE VODE IN POVZROCANJE PADAVIN

»Italijansko poljedeljstvo se lahko cedalje manj zanaša na padavine… Ta situacija bo imela hude ekonomske posledice, ce pomislimo, da vec kot 50 % bruto vrednosti italijanske kmetijske proizvodnje odvisi od namakanja in da dve tretjini vrednosti izvoza predstavljajo pridelki z namakalnih obmocij. S problemom povzrocanja dežja se ukvarjajo v najrazvitejših državah sveta, npr. v ZDA, in v državah, kot je Izrael, ki so se odlocile za italijansko tehnologijo in se poslužujejo svetovanja italijanskih strokovnjakov. A ne samo to. Kongres Svetovne meteorološke organizacije je lani v Ženevi spet pokazal veliko zanimanje za umetno povzrocanje dežja: navezala se je na izjavo konference v Riu de Janeiru, ki navaja to tehnologijo kot sistem boja proti postopnemu spreminjanju naše Zemlje v puščavo. Kaj je povzrocanje dežja? Postopek, ki ga je dodelala neka italijanska družba, v bistvu posnema naravni proces nastajanja padavin. Poslužuje se majhnih letal, ki letijo nad oblaki in spuščajo mikroskopsko majhne delce srebrovega jodida; to pospeši proces kondenzacije in spreminja hlape v dež, ki pada na zemljo.«

(*Agricoltura*, marec/april, 2002)

P0TS – ZAKLJUCNI DRŽAVNI IZPIT NA VIŠJIH SREDNJIH ŠOLAH

NALOGA IZ SLOVENŠCINE
(Za vse smeri: redne in eksperimentalne)

TIP C – ZGODOVINSKA NALOGA

»Politicno gibanje primorskih Slovencev je bilo v bistvu antifašišticno. Toda antifašizem ni slonel toliko na idejni in razredni osnovi, kot na narodnostni. Pogojen je bil z odnosom fašišticnega režima do narodne manjšine oziroma na enacenju fašizma z italijanskim raznarodovalcem. Ta odpor je bil vseljudski, vecplasten, pasiven in aktiven, spontan in organiziran, pa tudi oborožen, kot edini primer v tedanji mirodobni Evropi.«
(Milica Kacin Wohinc: Primorska v zacetku druge svetovne vojne. – Posebno sodišce. Drugi tržaški proces, Opcine 2001, str. 52.)
Kandidat naj pojasni družbene in politicne razmere, ki so med obena vojnama privedle do odpora Primorcev proti fašizmu in naj prikaže podobnosti in razlike z italijanskim in evropskimi odporniškimi gibanji.

TIP D – SPLOŠNA NALOGA

Nekateri izvedenci pravijo, da moc podob, preko katerih se danes prenaša velik del informacij, lahko – zaradi neposrednega in pretežno emocionalnega vpliva, znacilnega za vizualno sporocilo – prevlada nad pojmovno vsebino sporocila in nad kriticnim razmislekom naslovnika.
Po drugi strani menijo, da ravno podoba spodbuja razlicne oblike spoznavanja ter poraja ucikovitejše in trajnejše rezultate.
Kriticno presodi oba vidika predstavljenega vprašanja in zapiši svoje mnenje.

Za nalogo ima kandidat najvec šest ur casa.
Dovoljena je uporaba slovarja in pravopisa.
Nihce ne sme zapustiti poslopja pred potekom treh ur od narekovanja naloge.